

MÜASİR KİTABXANALAR VİRTUAL MƏKANDA

SADIQOV T.K.

C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının direktoruryl.az@mail.ru

Məqalədə kitabxanalarda yeni innovativ texnologiyaların tətbiqindən və virtual məkanda kitabxanaların fəaliyyətindən bəhs edilir.

Açar sözlər; *Sosial şəbəkələrdə kitabxana fəaliyyəti, e-kitabxanaçılıq, virtual informasiya məkanı, innovativ kitabxanaçılıq.*

Ənənəvi kitabxana-informasiya xidmətinin təşkili ilə yanaşı kitabxanalar müasir innovasiyaların öyrənilməsi və tətbiqi ilə məşğul olur, ictimai mütaliənin hələdə mərkəzi olaraq qalır, distant təhsildə iştirak edir, qlobal informasiya məkanında inteqrasiya proseslərinin iştirakçısı olur, yeni məhsullar istehsal edir, sosial şəbəkələrdə yayım və təbliğat işləri həyata keçirir.

Bu baxımdan respublikada fəaliyyət göstərən Gənclər kitabxanalarının virtual məkanda, xüsusilə də sosial şəbəkələrdə aktiv iştirakı çox əhəmiyyətlidir.

Gənclərin sosial şəbəkələrdə vaxtlarının çoxunu keçirdikləri reallığından çıxış edərək və virtual məkanda kitabxananın geniş imkanlarının mövcud olduğunu nəzərə alaraq bu istiqamətdə diqqətimiz informasiya təbliği problemlərinə yönəlir.

Hazırda Azərbaycan gəncləri virtual məkanda mövcud olan sosial şəbəkələrdən- Linked, Adnaklasnik, Feyzbuk, İntaqram, Moy mir, Twitter, Tanqo və Vkontakte kimi müxtəlif sosial şəbəkələrin iştirakçılarıdır. Gənclər Feyzbukda daha çox zaman keçirir və burada geniş sosial aktivlik müşayiət olunur.

Türkiyədə və Rusiya Federasiyasında gənclərin virtual məkanda aktivliyi, informasiya tələbatı, və bu tələbatın ödənilməsi texnologiyası türk və rus həmkarlarımız tərəfindən öyrənilməkdədir. Türkiyə Cumhuriyyəti gənclərinin Facebookla yanaşı Twitterdə, Rusiya Federasiyasında isə Facebookla yanaşı Vkontakte sosial şəbəkələrində gənclərin daha çox zaman keçirməsi və aktiv informasiya mübadiləsi etməsi faktları müəyyənləşdirilmişdir. Həmkarlarımızın bu sahədə əldə etdikləri təcrübə diqqəti cəlb edir. Azərbaycan gənclərinin üstünlük verdiyi sosial şəbəkə əsasən Facebook hesab edilir. Mövcud təcrübəni öyrənərək bu sosial şəbəkədə diqqətimizi təmərküzləşdirdik.

Gənclər Kitabxanası olaraq hər şeydən əvvəl sosial şəbəkələrdə iştirakımızın tezislərini aşağıdakı kimi müəyyənləşdirdik:

- Gənclərin mütaliəsinə dəstək olacaq ədəbiyyatın təqdim və təbliği;
- Azərbaycanın və dünyanın görkəmli elm və ədəbiyyat xadimlərinin təqdimi və yayımı;
- Şəxsi təhsil ilə əlaqədar materialların və üsulların(alətlərin) təqdim və təbliği;
- Təhsil və ixtisas seçimi ilə əlaqədar materialların seçimi və yayımı;
- Mədəniyyət və incəsənətə dair materialların təqdimi və təbliği;
- Milli vətənpərvərlik mövzularında materialların təqdimi və təbliği;
- Kitabxananın mövcud fəaliyyətinin mütəmadi sosial şəbəkədə işıqlandırılması.

2016-cı ilin ilk altı ayının nəticələri göstərdi ki, gənclər böyük həvəslə kitabxananın dostluğunu qəbul edir, gündəm yaradan materiallarla tanış olur, bəyənir, paylaşır və şəxsi fikirlərini ifadə edirlər. Bu yolla kitabxana öz informasiya siyasətini –yeni nəşrləri, təqdimatları, görüşləri, sərəgiləri daha geniş oxucu auditoriyasına çatdırmaq imkanı əldə edir və əsas məqsədinə daha artıq uğurla çatmış olur.

Sosial şəbəkədə C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının səhifəsində ilin birinci altı ayı dostların sayı 2000 - 1900 nəfər arasında dəyişib. Onların 1150 nəfərini fiziki, 670 nəfərini hüquqi şəxslər təşkil edib. Fiziki şəxslərdən aktiv olanı — 580, passiv-560 nəfəri təşkil etmişdir ki, bu əhəmiyyətli göstərici hesab edilir.

Hüquqi şəxslərdən aktiv olanı - 650, passiv olanı- 18 vahiddir. Bunlardan – 662 informasiya müəssisəsidir ki, buraya tərəfdaş kitabxanalar, mətbuat müəssisələri, ictimai birlik və təşkilatlar daxildirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, kitabxananın sosial şəbəkədə dostları sırasında Azərbaycanın müxtəlif kitabxanaları ilə yanaşı Rusiyanın, Türkiyənin və Ukraynanın kitabxanaları da mövcuddur ki, onların vasitəsi ilə vaxtaşırı kitab, kitabxana, mütaliə və müasir informasiya texnologiyalarına həsr edilmiş diqqətəlayiq materiallar dövriyyəyə daxil olur və istehlakçıların marağına səbəb olur. Əlbəttə, fəaliyyətimizin əsas istiqaməti Azərbaycandilli auditoriya olduğundan sosial şəbəkələrdə regional və beynəlxalq təsirliliyi öyrənməyi qarşıya məqsəd qoymamışıq. Lakin qeyd olunmalıdır ki, Azərbaycandilli auditoriyadan kənar rusdilli auditoriyaya, türkdilli auditoriyaya və ingilisdilli auditoriyaya informasiya yayımı etmək iqtidarındayıq və bu istiqamətdə də layihələr nəzərdə tutulur.

Altı ay ərzində vizual materiallardan 10300 vahid, 100 adda sənəd və informativ mətnlər, 55 adda multimedia materialı yayım olunmuşdur. Bu materiallara 7 min bəyənmə və 250 paylaşma olmuşdur ki, bunlardan 150-i daxili paylaşma, 100 vahid isə kənar paylaşmalar təşkil edir. Bu müddətdə 2

forum keçirilmiş və bu forumlarda iştirakçıların 990 şərh (komentariyası) daxil olmuşdur. Eləcə də müxtəlif məqsədli və məzmunlu 300 təqdimat keçirilmişdir ki bu təqdimatlarda iştirakçılar 950 şərh (komentariyalar) etmişdilər.

Bu müddətdə sosial şəbəkə vasitəsilə kitabxanaya 150 sorğu və 10 oxucu təklifi verilmişdi ki, kitabxana personalı bu sorğulara operativ reaksiyalar vermişdi. Virtual məkanda kitabxana-informasiya xidmətinin yeni forma və üsulları yeni texnologiyaların tətbiqi ilə təkmilləşir. Hazırda sosial şəbəkələrdə kitabxanaların həm mədəni, həm də pedaqoji funksiyalarını uğurla yerinə yetirmək imkanları yaranmışdı. Belə ki, informasiya kütlələrini yaymaq və təbliğ etmək, oxucu marağını öyrənmək və sorğuları qəbul etmək, eyni zamanda sorğuları ödəmək və tövsiyələr etmək üçün vahid platforma formalaşır. Bu platforma istehlakçı zamanına maksimum qənaət şəraitində xidmət işini təşkil etmək, eləcə də istehlakçı oxucuların daima yanında olmaq imkanı yaradır.

Onlayn informasiya xidməti yaxın gələcəyin ən böyük nailiyyətlərindən hesab edilir. Bu baxımdan yaxın zamanlarda kitabxana-informasiya xidmətinin təşkilini həyata keçirəcək mütəxəssislərin informasiya resursları və mötəbər informasiya mənbələri barədə yüksək peşəkarlığı tələb olunur.

Məsələ burasındadır ki, virtual məkanda yüzrlə mediya qrupları fəaliyyət göstərməkdədirlər. Bu media qruplarının sosial, siyasi, mədəni orientasiyasını müəyyənləşdirmək bəzən peşəkarlar üçün belə çətin olur. Hər gün informasiya küyü yaratmaqla məşğul olan bir çox media qrupları xüsusilə gənclərin informasiyalaşmasında ziyanlı rol oynayır. Etiraf edər ki, virtual məkanda ziyanlı informasiya kütləsi ilə yanaşı çox böyük təxribat xarakterli informasiya kütlələri də mövcuddur. Hazırda belə təxribat xarakterli informasiyalardan qorunmağın yeganə yolu mötəbər informasiya müəssisələrinin sosial şəbəkələrdə iştirakını artırmaq və mötəbər informasiyanın mövcudluğunu təmin etməkdir.

Sosial şəbəkələrdə informasiya küyü müasir virtual məkanın mühüm xüsusiyyətidir və bu da ən çox gənclərə təsir edir. Həm sosioloqların, həm də psixoloqların gəldiyi qənaətə görə, gənclər müxtəlif növ informasiya təsirlərinə asanlıqla məruz qalır və bu zaman informasiyanın mötəbərliyi arxa plana keçir. İnformasiya hücumu və informasiya müharibələri də məhz informasiyanın bu kimi xassələrinə əsaslanır. Son onilliklərin təcrübəsi göstərir ki, məqsədəuyğun informasiya siyasəti yanlışları həqiqətə, həqiqəti isə yanlışla çevirə bilər. Qlobal informasiyalaşma şəraitində informasiya küyünün aradan qaldırılması mümkün olmasada onun kütləsinin əsaslı şəkildə azalması mümkündür. Bu baxımdan kitabxana-informasiya fəaliyyəti ilə məşğul olan müəssisələrimiz virtual məkanda, xüsusilə də sosial şəbəkələrdə

fəaliyyətlərini artırmalıdır ki, bu da informasiya küyünün kütləsinin azalmasına gətirib çıxarar.

Məlumdur ki, gənclər çox böyük həcmdə informasiya istehlakçılarıdır. Qlobal informasiya şəbəkəsində sirkulyasiya edən informasiya proseslərinin əsas iştirakçıları gənclərdir. Dünyagövtüşü, şəxsi və təhsil ehtiyacları, tədqiqat məqsədli, eləcə də ədəbi mütaliəsi məqsədi ilə gənclərin çox böyük əksəriyyəti hər gün bu informasiya kanallarına müraciət edirlər. Müasir kommunikasiya vasitələrindən uğurla istifadə edə bilmək bacarığı hələ düzgün informasiya kanallarını müəyyənləşdirə bilmək demək deyildir. Təcrübə göstərir ki, düzgün informasiya kanallarından istifadə edə bilmək, konkret sorğuların təmin olunması üçün lazım olan alətlərdən istifadə edə bilmək vərdişləri, informasiyanın həm elmi, həm də sosial dəyərinin qiymətləndirilməsi vərdişləri gənc istehlakçılarda tədricən formalaşır və bu işdə gənclər kitabxanasının, eləcə də gənclərə kitabxana-informasiya xidməti göstərən digər kitabxanaların da üzərinə əhəmiyyətli missiya düşür.

Azərbaycanda elektron kitabxanaşünaslıq problemlərini hələ 10 il öncə professor A.A.Xələfov elmi-nəzəri planda öz əsərlərində təhlil etmiş və əsaslandırılmışdır. Hazırda elektron kitabxanaçılığın tətbiqi məsələlərinin öyrənilməsi və qabaqcıl təcrübənin təbliği əhəmiyyətlidir. Bu istiqamətdə C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası olaraq fəaliyyətimizi genişləndirmək və innovasiyaların öyrənilməsinə qərarlıyıq.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A.A. *Kitabxana və cəmiyyət*. Bakı, *Azərnəşr*, 2012, 305 s.
2. Xələfov A.A. Qurbanov A.İ. *Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi*. B., BDU nəşri, 2016, 320 s.
3. Əhmədov E.Y. *Uşaq və gənclərin kitabxana-informasiya təminatı*. – *Monografiya*, -Mütərcim, 2016, 245 s.
4. Казими П.Ф. Информационная инженерия в библиотечной деятельности. научно-теоретический и практический журнал. *оралдың зғылым жаршысы*. № 8 (87) 2014. серия: экология. физика. география и геология. *современные информационные технологии*. *Технические науки*. уралнаука. книга. город уральск. стр.100-106.
5. *Оценка информации в библиотечно-информационной деле*. Тольяттинский Государственный Университет, *Вектор науки*, 2013, №1(12), с.58-60. (Казими П.Ф. Исмаилова Н.Н. Курбанов А.И.)
6. Kazimi P.F., Gurbanov A. *Evaluation of Information in Library and Information Activities 47-49. Iceecat'14. International conference on electronic, computer and automation technologies (may 9-11, 2014 selcuk university iltek - konya, turkey) proceedings book. 9 - 11 May, 2014. Konya, Turkiye. ekotek.selcuk.edu.tr.*

7. Sadiqov T. *Milli irsin təbliğində Cəfər Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının rolu*. Bakı, *Şərq*, 2016. 168 s.
8. Sadiqov T. *Cəfər Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası*. Elmi, metodiki və təcrübə fəaliyyətinin təhlili. Bakı, *Apastrof*, 2015, 272 s.

СОВРЕМЕННЫЕ БИБЛИОТЕКИ В ВИРТУАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

САДЫХОВ Т.К.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена новым, инновативным направлениям библиотечной деятельности. В этом контексте изучается практика библиотечно-информационной деятельности в виртуальном пространстве и в основном в соцсетях.

Ключевые слова: Библиотечное деятельность в соцсетях, e-библиотековедение, виртуальная информационная пространства, инновационная библиотечная работа.

MODERN LIBRARIES IN VIRTUAL SPACE

SADYKHOV T.K.

SUMMARY

The article is devoted to new, innovative directions of library activity. In this context, the practice of library and information activities in the virtual space and mainly in social networks is being studied.

Keywords: Library activity in social networks, e-library science, virtual information space, innovative library work.